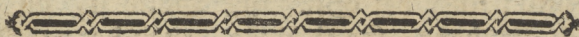

Historisk-Diplomatisk

Efterretning

Om den i den Danske Historie forekommende
Søster til Grev Bert den Store i Holsteen, som i en kort
Tid var gift med Kong Erik, Kong Christopher den
Andens Son og Med-Regent, hendes
Person og Tildragelser.

§ I.

Det er bekendt, at Kong Christopher af Danmark, den Anden af dette Navn, hans førstefødte Son og Med-Regent, Kong Erik, har i Aaret 1330. giftet sig med en Søster til Bert den Store, Greve af Holsteen, og Enke-Hertuginde af Neder-Sachsen, dog strax i følgende Aar igien forskudt hende. Men dette er og alt, hvad der i vore Historie-Bøger findes med Sandheds Grund optegnet om hende, og i Greverne af Holsteen-Schauenburg deres Slægt-Registere søger man hende gandske forgæves. Da altsaa derforuden den Sachsen-Lauenborgske Historie af det fiortende Seculo, hvormed det endnu, endog hos de beste Skribentere, seer meget forvirret ud, vil, ved en noget nye Efterretning om denne Fyrstindes Person og Handelser, faae Lys og Tilforlidelighed i flere end et betyd-

Forchaven-
de, at give en
ndferlig Lev-
nets-Beskri-
velse over
Grev Bert
den Store af
Holsteen
hans Søster,
som Kong
Erik i Dan-
mark i Aaret
1330. har ta-
get til ægte.

tydeligt Stykke: Saa haaber jeg ikke at foretage et overflødig Arbejde, om jeg umager mig for at udelede hendes Levnets Omstændigheder af de adspredte Efterretninger og gamle Breve, hvori de endnu ligge skjulte, og at bringe dem i en sammenhængende Historisk Fortælling.

§. II.

Hendes Fodsel og Egetekab med Hertugen til Neder-Sachsen Joh. han den II., som med hende har avlet sin eneste Søn Albert den III.

At den høje Person, om hvis Tildragelser jeg haver at tale, er født af det Grevelige Huus Schauenborg-Holsteen, følgerigen, som en Søster til Brev Gert den Store, avlet af Stamme-Faderen for den Rendsborgske Linie, Brev Henrik den Første med hans Gemal Hedevig (af Brunkhorst, beviises ved hendes endnu overblevne Segl (1), i hvilket man seer et siddende Fruentimmer, som i den højre Haand holder det Sachsiske Vaaben, og i den venstre det Schauenborg-Holsteenske, med denne Omkrift: SIGILLUM ELYZABETH DUCISSE SAXONIE. Og ligesaa vist vil det udviise sig af det følgende, at den Hertug af Neder-Sachsen, som vores her navngivne Elisabeth er kommet i Egetekab med, er ingen anden end Hertug Johan den Anden til Møllen, og at i dette Egetekab er avlet Hertugens eeneste Søn Albert den Tredie (2). Derimod har jeg forgæves søgt baade om hendes Fødsels og Bryllups Aar. Imidlertid, efterdi hun i Aaret 1330,

da

(1) Man finder dette Segl i den i Aaret 1740. udgivne Churfyrstlige Brunsvig-Lüneborgske Efterretning om Herfabet og Fogderiet Møllen, hvor det staaer paa det tredie Raaber-Blad, og hører til de tvende Breve af 1321. og 1329. hvis fulde Indhold jeg søyer til dette Skrift. S. herefter det 1ste og 5te Bilage. Saa er og det samme Segl forestillet i Hr. Geheim-Raad von Westphalens Monumentis paa det 14de Raaberblad i det IV. Bind ad col. 1257. efter et mig ube-kiendt gammelt Brev af 1328. og jeg selv har fundet det ved Hertug Alberts Forskrivning af 1322. som her allerførst sees i Trokken. S. det III. Bilage.

(2) See i Særdeleshed de Stæder af Alberti Stadensis Fortsætter i den 5te og 8de Nummering.

da hun anden gang indlod sig i Ægteskab med den unge Konge Erik af Dannemark, har vel ikke været meget over tredive Aar, saa skulde man formodentligen ikke tage meget feyl, om man sluttede, at hun kunde være født i Aaret 1300, og kommet i Ægteskab med Hertugen af Neder-Sachsen, eller (om hun, som paa de Tider ofte skeedte, var allerede gandske ung blevet viet til ham) dog kommet i Barsel-Seng med den af dette Ægteskab avlede Søn omtrent i det Aar 1315.

§. III.

Dog vi lade disse lidet betydende chronologiske Gisninger fare, og vende os til en i den Lauenborgske Historie meget mærkværdig Tildragelse, i hvilken Hertuginde Elisabeth har haft stor Deel, og beviist sig derved som en Førstinde af et muntert Sind og mandigt Mod. Hendes Svoger Erik I. havde vel i Begyndelsen, som den yngste af de efterladte tre Sønner af Stamme-Faderen for alle Hertuger i Neder-Sachsen Johan den I., udvalst den geistlige Stand, og overladt sin Broder Albert Forvaltningen over det District, som udgjorde to tredie Deele af deres Fæderne Lande, hvilket de, efter at deres førstefødte Broder Johan II. havdelsaaet sin Deel ud, havde beholdt i Fællesskab; men der efter, da bemeldte Hertug Albert i Aaret 1308. var død uden mandlige Livs-Arvinger, havde hand alleene tilegnet sig de to tredie Deele af Landet, hvorover den Afdøde havde i begges Navn ført Regieringen, og ladet sin fornævnte førstefødte Broder ikke nyde mindste Deel der af (3). Denne

Hvoreleds hun i Aaret 1321. har søgt ved hendes Broders Gert den Stores hjælp at udføre imod Hertug Erik den 1ste af Neder-Sachsen hendes Gemals og Søns Retighed til den af Hertug Albert II. feter i Labte Lands-Deel.

Er r

egen-

(3) Cont. Alb. Stad. a. 1308. p. 48. Item Albertus Dux Saxonix in festo B. Joannis Baptistæ miles factus est a Rege Danorum, & in festo omnium Sanctorum sequente mortuus est, & sepultus in Ratzeborch. Udtog af den gamle Læsemester i Francisci Orden i Lybf., hans skrevne Chronico Lubecensi, som sammesteds ligger bevaret paa Raadhuset, i D. Gerdes Meklenb. Schrift. und

egenmægtige Dngang, hvorved Hertug Johan blev udeløst, var da gaaet saaledes hen, formedelst dennes fredsommelige Sindelag, men den laae hans Gemal Hertuginde Elisabet stedse i Tanker, i Henseende til den betydelige Skade, som hendes eeneste Søn deraf vilde tilfælde, indtil det endelig i Aaret 1321. kom saa vidt, at hun besluttede ved Naabens Magt og ved hendes Broder, Grev Gert den Store af Holsteen, hans Bistand, at understøtte den Rettighed, som hendes Egte-Herre og Søn havde til Hertug Alberts efterladte Lande; og dette end imod hendes Gemals Villie, som, uden tvil formedelst den ham tilslagne Blindhed (4), elskede Rolighed mere end nogenstinde tilforn, derhos ey heller troede Grev Gert, som nogen Tid forhen, ved hans bekiendte Forhold imod sin Fætter Johan II. til Kiel, og dennes Søn Adolph VI. til Segeberg, havde givet en meget eftertænkkelig Prøve paa sin Regiering og umaadelige Lyst til at blive mægtigere. Greven lader sig af sin Søster overtale, drager med endeel Mandskab ind i det Lauenborgske, og ved Staden Mollen, som (maa skee efter dens Arve-Herres Hertug Johans hemmelige Tilskyndelse) i Begyndelsen ikke vil lade ham ind, anlegger en Skandse, i den dobbelte Hensigt, derfra at gjøre Hertug Erik Afbræk, ved at ødelegge hans Land, og at benytte sig af den, efter de Tidens Beleyrings Maade,

til

und Urk. IX. Samling p. 37. "1308. Hertog Albert von Saksen ward Ridder van Konig Erick in Dennemark, tho Nicoping, darup stur ff he, und wurde in Gades Hilligen Dage to Raeborg begraven. Sin Broder Erick wurd Lege, de beheest twe Deel des Landes. Hertog Johann, sin Broder, was vorher afberlet." Saa skriver og Kørner hos Eccard Corp. Hist. med. ævi. T. II. col. 975, endskiant under det urigtige Aars-Tall 1311. Albertus Dux Saxonie deceffit, secundum Chronicam Saxonum - - - Ericus vero frater suus, quia filium post se non reliquit Albertus, licet jam Subdiaconus esset ordinatus, Ducatum illum administrare coepit, Clericatum postponendo.

(4) Cont. Alb. Stad. a. 1321. p. 90. ibi: Item Johannes Dux Saxonie cecus obiit.

til at betvinge den gienstridige Bye (5). Hans Hensigt i begge Deele slog ham ey heller feyl. Indvaanerne i Mollen bleve snart bragte dertil, at de maatte underkaste sig, og med ham, som Fuldmægtig af Hertug Johan, Hertuginde Elisabet og den unge Albert, indgaae et Forliig, som blev besfooret af det gamle og nye Raad, og hvorfor otte Riddere og Svenne vare Borgen; ved hvilket Forliig bemeldte Indvaanere lovede, altid at holde deres Stad og det deri liggende Slot aabent for Hertug Johan og hans rette Arvinger, og naar hans, nemlig Hertugens, Gemal eller Søn skulde finde det tienligt at legge Krigsfolk i Staden, det maatte være mange eller faa, da uden Modsigelse eller Forhindring at tage dem ind. Denne sidste Punct, endskjønt den sigtede tydeligen nok til at indqvartere Holsteenske Folk i Staden, maatte den gode Hertug, gandske tvert imod hans sande Tilbønelighed, særdeles samtykke og bevilge, i det under No. I. herhos føyede Sone-Brev, hvilket hand, tillige med hans Gemal og Søn, i Verborg Dagen efter Magnus Martyrs Dag, eller den 17de April 1321. udgav til dem af Mollen,

Bilage No. I.

Kxx 2

og

(5) Id. ad e. a. p. 88. Item Gherardus Comes Holtzatiæ volente sua sorore ducissa, sed dolente suo genero Johanne Duce Saxoniz [her har Sætteren eller Afskriveren udeladt noget, maae see de Ord: bellum intulit fratri ejus Erico Duci Saxoniz] suam terram deuastando, donec iuniori Duci sororis suæ filio, scilicet filio prefati Johannis Ducis assignaret quatuor Parochias suæ terræ cum villis adiacentibus pro certa summa pecuniæ redimendas. Körner ad e. a. in Eccardi Corp. Hist. med. ævi. T. II. col. 997. Gerardus Comes Holtzatorum discordavit cum Erico Duce de Lovenburg, & construxit castrum quoddam parvum juxta opidum suum Molne contra voluntatem Erici & fratris Johannis, cujus tamen filiam habebat, secundum Chronicam Lubicensem, & ex illo castro multa sibi intulit damna; & compulit ipsum ad hoc, ut Alberto filio Ducis Johannis Swageri sui, quem defraudaverat in divisione terrarum, resignaret quatuor parochias Ducatus sui in recompensam fraudis. Mollen hørte til Hertug Johans og ikke, som Körner meener, til Hertug Eriks Land Deel. S. herester den 32. Anmærkning.

Det overla-
des til Hen-
rik kaldet Lø-
ve, Herre af
Meklenborg,
at forliige el-
ler og paa-
dømme denne
Tvistighed.

og som Brev Bert tillige med sit Segl bekræftede. Ikke bedre løb Krigen af for Hertug Erik selv. Hans Land blev ved de fiendtlige Streifferier ilde tilreedt, og vilde hand ikke see det gandske ødelagt, saa var intet andet Middel at gribe til, end at hand sluttede en Vaaben-Stilstand med Breven, og derhos overgav den Arve-Tvistighed, som hand havde med sin Broder Hertug Johan, eller meget mere med dennes Gemal og Søn, at afgjøres i Mindelighed eller efter Lov og Ret at paadømmes af Herren til Meklenborg, Henrik kaldet Løve.

§. IV.

Den udvalte
Voldgifts-
mands Dom
paa det i
Duzau be-
rammede
Vode.

For denne Voldgiftsmand, med hvilken de stridige Parter forsamledes i December 1321. i Duzau i det Lauenborgske Kirke-Sogn Mustin (6), blev da paastaaet paa Hertug Johans vegne, der maatte laane sit Navn til alt hvad der skeedte, at Hertug Erik maatte tilholdes, af de to tredie Deele af deres Fæderne-Lande, som hand efter deres Broders Alberts Død havde egenraadigen taget i Besiddelse, at aftræde til ham, Hertug Johan, den eene tredie Deel, som deres fornævnte Broders efterladte Arv, med Erstatning af alle dens oppebaarne Indkomster, samt alle Skader og Omkostninger. Denne Paastand blev grundet derpaa, at Hertug Johan, efter at hand var kommet til sine myndige Aar, havde tilbørligen taget Løen af Riget, Hertug Erik derimod havde forsømt det; og omendskiont man paa samme Grund havde kundet paatale de samtlige Sachsen-Lauenborgske Lande, saa maae man dog have fundet det raadeligere, ikke at modsigte Hertug Eriks Ret til den tredie Deel deraf, som hans tvende ældre Brødre

een.

(6) Registr. honor. Episcopat. Raceburg, ap. Dn. de Westphal. Monum. T. II col. 2007. Nach: icht von denen Pfarrkirchen, Capellen, und deren Eingepfarreten ic. im Fürstenthum Lauenburg. S. 49.

eengang havde tilstaaet ham. Denne som virkeligen ikke kunde rose sig af nogen Forlæning, troede, dette uagtet, at hand allene var berettiget til den Arv, som man vilde afstrætte ham, fordi hand ey alleeneste, efter at den førstefødte Broder Hertug Johan havde faaet sin fæderne Arvepart ud, ikke havde deelt de øvrige to tredie Deele af Landet med den Afdøde, men beholdt dem gandske uadskilte, og saaledes, efter Fællesskabs og Medbesiddelses Ret, alleene arvet ham, med den forhen aflagte Broders Udelukkelse, men end og derforuden i ti Aar og længere, og følgerigen over den Tid, som i den Romerske Ret udkræves til Hævd paa urørligt Guds imellem Nærstående, havde roligere besiddet de ham i saa maade tilfaldne Lande. Men paa Hertug Johans Side blev svaret herimod, at naar der efter en Lænmand vare flere Sønner, da var enhver af dem (der ikke som Hertug Erik, forinedelst forsømt Læn-Søgning, maatte staae tilbage) berettiget til at arve sin uden Sønner bortdøde Broder i det fæderne Læn, og kunde saadan Arve-Ret under ingen Forevending betages ham, og hvad den af Bederparten paaberaabte ti Aars besiddelse angik, da var den iligemaade af ingen Kraft, da Hævd paa Længods allerførst efter tredive Aars Forløb blev opfyldt. Og dette Svar paa de af Hertug Erik frembragte Indvendinger blev af Herren af Meklenborg fundet saa tilstrækkeligt, at hand, efter forgæves anvendt venlig Underhandling, dømte saaledes for Ret: Naar Hertug Johan tilbørligen bevitste, at hand, efter hans Faders Død, havde taget det omtvistede Læn af Riget, som hand efter Retten var pligtig, da skulde Hertug Erik være skyldig til at overgive ham det samme, og at gotgiøre ham alle deraf oppebaarne Indkomster siden den Tid at det blev lobligen paatalt. Den, som vil igiennemlæse Dombrevet selv, saaledes som det Ord for Ord under No. II. meddeeles, og sammenligne det med de derhos anførte Steder af den Longobardiske Læn-

Sworbed den
Longobardi-
Bilage II.
ste Læn-Ret
er lagt til

Grund som
altsaa aller-
rede, paa den
Tiid havde
Anseelse i det
de en stor
Tyske Rige.

Læn-Rets Bog, vil strax finde som noget særdeles merk-
værdigt, at alle de Grunde, som Forfatteren, en ikke let
miskjendelig Civiltst, bygger den omtalte Afsteed paa, ere
hentedede af denne fremmede Kilde, og at der i Almindelig-
hed i den Kiendelse, som vi have for os, findes intet andet
Spor af den ægte Tyske Læn-Ret, end at Hertug Erik
har søgt, endskjønt forgæves, at anvende til sin Fordeel
den bekiendte Grund-Sætning deraf, at ved Deeling bli-
ver fælles Besiddelse og all Læns-Følge ophævet (7). Til
saadan Anseelse var den Longobardiske Læn-Ret allerede
kommet i det Tyske Rige, paa en Tiid, da det var lend-
nu ikke hundrede Aar siden, at man i Bononien havde
føyet Lombardiets Læn-Skikke og Forsatninger til den
Justinianiske Lov-Bog, og derved lagt Grunden til deres
Udbreedelse paa hin Side af Alperne. Et klart Beviis,
at naar de Tyske Feudister næsten eenstemmigen forsik-
ke, at den Longobardiske Læn-Ret har først i det XV. Se-
culo faaet Kraft af en Lov i Tyskland, da behøver de-
res Meening, om den ikke er aldeles vildfarende, dog i
det mindste en stærk Indskrænkelse.

§ V.

Hertug Jo-
han døer.
Hans Enke
paatager sig
Landets Re-
giering, og
tillige fuld-
komneligen at

I denne Tilstand fandtes Sagerne, da Hertug
Johan endnu for Aarets Udgang forlod Verden. Hans
Enke, der allerede i nogen Tiid havde baaret Regteringens
Byrde med hendes Fyrstelige Gemal, og, som det synes,
vilde

(7) Autor vetus de Beneficiis §. LXXXIV. Si autem [plures uno inbeneficiati beneficio] voluerint ab invicem separari absque licentia domini, diuidant inter se secundum libitum totaliter concessum beneficium. *Sed postea illorum nullus in parte alterius aliquod jus habebit, cum alter obierit, nisi susceperit a Domino expectationem in beneficio.* Jus Feud. Sax. cap. XXXII. Jus Feud. Svev. cap. LXIII. Lige tvært imod er det forordnet i den Longobardiske Læn-Ret. S. I. Feud. 12.

vilde heller gandske frataget ham den, forseimte ikke, i hendes med ham aulede Søns, den oftbemeldte unge Alberts Mindre-Narighed, at antage sig Landets Regiering som Formynderse (8). At det har været hendes første og største Omfarg, at komme til fuldkommen Rigtighed med Hertug Erik, angaaende den af afgangne Hertug Albert efterladte Land-Deel, og at bringe det saa lykkeligen af hende begyndte Verk til en ønskelig Ende, er let at agte. Men denne Sag kunde ikke saa strax komme i Stand. Den Meßlenborgske Herres Dom, hvorved hand havde tilkiendt den afdøde Hertug Johan den omtvistede Arvesølge grundede sig paa et beviis, som endnu først skulde føres. Og, hvilket er det fornemste, det var endnu ikke bestemt ved Dommen, hvilke Stykker Land og Gods Hertug Erik, som altid var blevet iet fuldkomment Fællesskab med afgangne Hertug Albert i henseende til deres to tredie Deele af de Fæderne-Lande, skulde aftræde til Hertug Johan, eller nu til hans Son og Arving; hvilken Punct var ikke saa let at komme til Rigtighed om, efterdi enhver af de tvende stridige Parter vilde have Slottet Lauenborg, som Hoved-Borgen i Neder-Sachsen, med den tilliggende Landstrækning, jeg meener Fogderiet af samme Navn (9).
 Ved

udføre hendes Søns Fodring til Hertug Albert den II. Efterladenskab.

(8) Cont. Alb. Stad. ad a. 1321. p. 90. Item Johannes Dux Saxonie cecus obiit, relicto tantum uno filio Alberto. Korner ad e. a. col. 997. Quo expedito [See de strax foregaaende Ord i den 5te Anmærkning] defunctus est Johannes Dux Saxonie frater Erici, & uxor ejus, quæ fuit soror Gherardi Comitis Holfatorum, rexit terram viri sui defuncti cum filio suo Alberto, quousque dicta Ducis relicta nuberet Erico Regi Danorum. Hertug Johan er altsaa ikke, som den Holst. Chronist hos Hr. von Westphalen Tom. III. col. 58. [cap. 18. ed. Leibnit] foregiver, blevet paa det bekiendte uhykkelige Tug, som Greverne til Holsteen 1320. (eller rettere efter den gandske tilforladelige Fortæller af Alb. Stad. p. 84. 1319.) foretog imod Dytmerkerne.

(9) Det sluttet jeg deraf, at, efter Orde nei det med IV. betegnede Bilage. "Dar yune denne benomet sleyt van vanser Houeborch Lauenborch in Reddern Sagen mit

Hun forstaf-
fer imidler-
tid, endnu før
denne Sags
Udfald, hen-
des Broder
Gert den
Store for-
nøden Sik-
kerhed for de
ham tilkom-
mende Hiel-
pe-Penge.

Ved saadan Sagernes Bestaaffenhed var Enke-Hertugin-
inden, endnu førend disse Tvistigheder vare gandske af-
gjordte, betænkt paa at vederleage hendes Broder Grev
Gert den hende bevistte eftertryffelige Hielp, og at skaffe
ham Sikkerhed for den Fodring, som hand derfor havde
hos den unge Hertug. Greven blev altsaa tilstillet en i
Møllen Løverdagen efter Mikkels-Dag eller den 6te Octob.
1322. udfærdiget Forskrivning, hvori hans Søster Søn,
efter hans Moders Villie og Gotbefindende, som hendes
tillige med underhengende Segl udvittiser, bekiendte, at
hand var hin sex tusende Mark lodig Sølv skyldig, og til-
lige for saadan Giæld pantsatte ham Møllen, Staden
og Slottet, tillige med alle sine Slotte og sit gandske
Herredom paa saadan Maade, at, i fald hand døde uden
Livs Arvinger, og naar hans Moder, om hun skulde over-
leve ham, iligemaade ved Døden var afgaaet, da skulde
hans Hovidsmand eller Foged, eller hvem hand ellers
havde anbefalet sine Slotte og Lande, paa hans vegne
overlevere dem til Creditoren og hans rette Arvinger, paa
det de maatte roligt og utiltalt besidde og beholde de sam-
me saa længe, indtil den gandske derpaa hæftende Giæld
var dem tilfulde erstattet og betalt. S. Bilaget under
No. III. Den Omstændighed, at efter denne Pante-For-
skrivning, den uden Livs Arvinger ved Døden afgangne
Skyldeners Land skulde først, efter at hans Moder ilige-
maade

Bilage III.

mit den Thobehøringen belegen." Deelings-Fordraget, hvorved denne gandske Arve-Tvist er af Grunden ophævet, har i Særdeleshed tillige angaaet den i Neder-Sachsen beliggende Hoved-Borg Lauenborg, med den dertil hørende Landstrækning, det i formelte IV. Bilage saa kaldte Vogedye to Louenborch. Ligesom og et endnu utrykt Brev, som af Hertug Erik er givet til Klosteret Eismar Mikkels Dag 1321. paa hans Slot Lauenborg (i Brevet: in castro nostro Louenborch) gjør det utvilagtigt, at dette Slot med det dertil hørende Fogderie har virkelig været med begrebet ubi de to tredie Deele af Landet, som Hertugen, efter hans Broder Alberts Død, havde bemægtiget sig.

maade var død, overleveres til Creditoren og hans Arvinger, giver ikke utydeligen tilkiende, at vores Fyrstinde har ladet sig af sin stedse føyelige Gemal Hertug Johan forskrive de samtlige Lauenborg-Möllenske Lande til Livgeding, i fald hand, eller hans med hende avlede Søn efter ham, skulde døe uden Børn, følgelig og, at hun i Kraft af dette Livgedings-Brev, har uden tvil haft lige Ret med hendes Søn over Jndkomsterne og Herlighederne af Landet, og altsaa, ikke blot i henseende til hendes Moderlige Bærgemaal for den unge Herre, men end og som en virkeltig Medbesidderke, har tillige med ham haft Oppebørselerne af Landet og ført Regimentet derover; En Tanke, som jeg i det efterfølgende (10) faaer Anledning til videre at udføre og stadfæste. Omendskiont ellers, ved ovenmeldte det gandske Lauenborg-Möllenske Herredoms Pantssættelse, begge Parterers Hensigt har uden tvil været, at de pantsatte Slottes og Landes Overleverelse til Creditoren og hans Arvinger skulde have Sted, end og i det Fald, naar den ved Døden afgangne Skyldeners Mand-Linie igien skulde uddøe, før hine var skeedt fyldest for deres Krav; Saa vare dog, da Hertug Alberts yngste Søn Erik den III. i Aaret 1401. ved sin Død gjorde Ende paa den Möllenske Linie, de ham ved Arv tilfaldne Faderlige Slotte og Lande allerede meestendeels til Staden Lybek pantsatte (11). Og saaledes er det ingen Under, at den gandske Siæld paa sex tusende Mark Sølv er bleven ubetalt, og den derover udgivne Forfrivning forbleven i Grevernes af Holsteen og deres høye Efterkommeres Hænder indtil denne Dag.

Hvilken
Siæld dog si-
den bliver u-
betalt.

V n n

§. VI.

(10) See herefter den IX. §.

(11) S. den ved §. VII. hosføyede sande Forestilling af de første Hertuger til Sachsen-Lauenborg deres Slægtskabs Sammenhæng, saa og deres Land-Deelinger og Arve-Følger indtil Erik den IV.

§. VI.

Arve-Tvist
med Hertug
Erik bliver
endeligen i
Nov. 1322.
ved Hertu-
gerne i Over-
Sachsen de-
res Mellem-
handling saa-
ledes bilagt,
at hand skal
aftræde til
sin Broder-
Søn Albert
den III. fire
Kirke-Sog-
ne og beholde
de øvrige
Lande, som
hand har i
besiddelse.

Ikke længe efter at det i saa Maade var afgjort, hvorledes Brev Bert den Store i fremtiden skulde stilles tilfreds, kom og Hoved-Forliget med Hertug Erik til Virkelighed. Hans Farbroders, Hertug Albert II. til Sachsen-Bittenberg, efterladte Sønner Rudolf, Albert og Benzeslaf, hvilke, ikke alleeneste ved nær Slægtskab og den fælles forblevne Eyendom til alle de Lande, der tilhorte det samtlige Huus Sachsen (12), men og ved en af dem og deres Frænder af den Lauenborgske Stamme i Aaret 1308. indgaaet særdeles Forening (13), vare berettigede til Arve-Følgen i Hertugdømmet Neder-Sachsen, naar det skulde blive ledigt, havde nødvendigen meget ugierne seet den skadelige Tvistighed, som var opkommen imellem deres Lauenborgske Fættre, og at en krigsk Naboe havde derved taget Anledning til at blande sig med bevæbnet Haand i deres Familie-Sager. Saa som da Kilden til denne Ueenighed og de deraf flydende Landfordervelige Følger var

(12) Hertug Albert II. til Sachsen-Bittenberg, og hans Broder-Sønner, Hertugerne til Sachsen-Lauenborg, Johan og Albert, deres Skøde-Brev af Aaret 1295. hos Hr. von Westphalen Mon. Cimbr. T. II. col. 2226. Sicut res & bona Ducatus Saxonix communiter possidemus & pro indiviso tenemus, ita communi deliberatione decrevimus quædam ex iis vendere.

(13) Henninges Theatr. Genealog. in II. & III. regui in IV. monarchia parte altera, p. 173. Qui (Ericus Saxonix Inferioris Dux) ut & fratres pacificitur cum patruelibus Rudolpho. Alberto & Wenceslao filiis Alberti II. de adeunda hæreditate & elocandis foemellis post alterutrius mortem obitam sine masculis hæredibus A. C. 1308. Kilden, hvoraf denne Efterretning er tagen, har jeg endnu ikke fundet udfinde. Imidlertid er der vel ikke at tvile om dens Rigtighed, efterdi Dan. Mithof, Lauenborgsk Raad og Archivarius, iligemaade bevidner Sagen i hans Aar 1629. udgivne historiske Beretning, hvorledes Hertugerne til Sachsen, Engern og Westphalen ere blevne stille ved deres Chur-Retighed ic. (i det andet Bind af von Ludewigs Forklaring over den gyldene Bulle, hvor dette Skrift er gandske indført, paa den 245. S.)

var langt fra ikke stoppet ved den af Hr. Henrik til Mecklenborg affagte Dom, saa fandt de det fornødent at antage sig Sagen, og anvendte saa kraftigen deres Mellemhandling, at endeligen i Novembr. 1322. en ny Arv og Land-Deeling kom i Stand imellem deres Lauenborgske Fætttere, hvorved den gandske Striid angaaende afgangne Hertug Alberts Efterladenskab, blev fra Grunden afgjort og forkligt. Vel har man ikke Deelings Brevet selv. Men saa meget kand dog med Visshed siges om dets Indhold, at Hertug Erik derudi har tilstaaet sin Broder-Søn, den unge Albert, til vederlag for den paatalte Arv at indløse til sin Nytte, og legge til sin Land-Deel fire Kirke-Sogne, med tilhørende Landsbyer, som af hin eller hans afdøde Broder Albert vare pantsatte, eller, efter de Tidens Maade, afhændede med forbeholden Gienkjøbs Ret, og at hand altsaa har beholdt de øvrige didindtil indehaste Lande, isærdeleshed Slottet og Fogderiet Lauenborg (14). Med en saa ringe Afstaaelse maatte omfider den mindre-aarige Hertug lade sig nøye, i stedet for den gandske omtvistede Land-Portion, som af Hr. Henrik til Mecklenborg var til dømt hans Fader. Uarsagen hertil var maae skee, at Hertug Erik havde imidlertid udvirket den tilforn forsømte Keyserlige Forlæning, og derved oprettet den ham til Last lagte Læn-Feyl, saa og at hand derforuden maae have fundet i Hertugerne til Over-Sachsen saadanne Meglere, som vare ham ulige meere bevaagne, end hans umyndige Modstander, der gandske regiertes af hans Moders og hendes Broders, Greven til Holsteen, deres Vink og

Nyy 2 Villte.

(14) Cont. Alb. Stad. & Kornerus supra not. 5. Hertug Erik den 11des Skide-Brev paa Landsbyen Smilow, som hand har udgivet til Stiftet Rakeborg i Aaret 1336. paa sit Slot Lauenborg (i Brevet: In castro nostro Lowenborg) hos Hr. von Westphalen T. IV. Monumentor. col. 2249.

Saa og tillige den be-
kiendte For-
eening opret-
tet angaaende
Landet Sa-
delbende.

Billie. Ellers blev og paa samme Tid, da det omtalte Fordrag sluttedes, imellem de igien forligte Parter, med Hertugerne i Over-Sachsen, deres Fætteres Samtykke, oprettet en Arve-Foreening angaaende deres samtlige Eyendomme, i sær det da saa kaldte Land Sadelbende, et District imellem de tre Floder, Trave, Bille og Steckentz; i Kraft af hvilken dette Sadelbendiske District aldrig skulde skilles fra Hoved-Slottet Lauenborg. Det herover i Lauenborg, Dagen for Catharine-Fest, eller den 24de Nov. udstædte Brev er, formedelst den langvarige Proces imellem Hertugerne til Sachsen Lauenborg og Staden Lybek om Staden og Fogderiet Möllens Indløsning, meget bekiendt, og i de paa begge Sider udgivne Skrifter ofte blevet trykt. Men jeg legger det dog under det No. IV. atter igien for Dyne, efterdi deri strax i Begyndelsen meldes klart og tydeligen om den ofte omtalte, imellem Hertugerne til Neder-Sachsen, Erik den ældre, Erik den yngre (den førstes Son) og Albert, efter deres Fætteres, Hr. Rudolfs, Alberts og Benzeslafs, Hertuger i Over-Sachsen, deres Raad, Billie og Samtykke, da oprettede nye Land-Deeling, ved hvilken enhver er anvist sit Herredom og Indkomster, og saaledes gjort Ende paa den derover imellem deres Fædre og dem saa længe vedvarede U-eenighed, og deraf til sidst udbrødte aabenbare Fiendskab; saa at dette betydelige Brev tiener til et Beviis, at det i alting har sin gode Rigtighed med de til denne Arv-Deelings Forlig og dens Slutning henhørende Omstændigheder, saaledes som de forhen ere anførte.

§. VII.

Beviis at
denne Foree-
ning er virke-
ligen sluttet i
Maaret 1322.
og at det Nav

Jeg seer herved en Indvending forud, som synes alt for betydelig dertil, at jeg uden Anstod kunde fare videre fort i min Fortælling, førend jeg med Glid havde besvaret den. Ordenen og Forbindelsen i den nys forhen anførte

Hi.

Historie sætter forud, at Urve-forenings-Brevet angaaende Landet Sadelbende er af Aaret 1322. Og dog er det udgivet, som de egentligen Ord lyde i de deraf ved Trykken bekiendtgjorte Bidisser, na Christi vnses Hern Gebord tusend dre hundred Jare darna in dem twelfften Jare. Hvorledes skal man rime det tilsammen? Jeg tilstaaer det. Den Modsigelse kand paa ingen Maade høves, dersom Datum i Brevet er rigtigt. Men hvad om man kunde klart og tydeligen vise, at der har indsneget sig en Fejl i dette Datum, ligesom i andre alldeeles ægte gamle Documenters Aarstal (15), og at den Haand, som har skrevet Brevets Original, maa, af Uagtsomhed og en eller anden dertil kommet særdeles Anledning (16), have sat in dem twelfften Jare for in dem twendetwintichsten Jare. Jeg vil søge at bringe Sagen til den Bished, som med føye udkræves, naar det kommer an paa at forandre Bogstaven i et ægte Original Brev. Og saasom en nyere Indsigt i de første Hertuger til Lauenborg deres rette Slægtskabs Følge, og i de blant dennem skeedte Deelingers egentlige Beskaffenhed, maae gjøre det beste derved, men disse Hertugers almindelige Stamme-Register ere gandske urigtige, ja end og Nithofs eget, hvilket den i Aaret 1738. i den Møllenske Sag fra den Lauenborgske Side udgivne Notitia Actorum (17) holder for langt rigtigere, behøver

Dy 3 en

1312. som
staaer i Bre-
vet, er urig-
tigt.

(15) See det Kiøbenhavnke Selskabs Skrifter IV. Deel p. 34.

(16) Saa kunde f. E. Forsfatteren af Brevet i hans Udkastning have skrevet det rette Aar med Romerske Tall, og i stedet for de twende X kun sat et, med høsøyet Tegn at det skulde være dobbelt, og derefter hand selv, eller hvem der ellers havde skrevet Udkastningen reen, ikke givet agt paa dette Tegn, og i stedet for MCCCXXII. læst MCCCXII; altsaa uden Effertanke skrevet in dem twelfften Jare.

(17) Lauenborgske Notitia Actorum §. III. Anm. p. 6.

en stærk Forbedring (18): Saa lader jeg det billigen være min første bekymring, at raade bod, saa vidt mit nærværende Dyemaal udkræver, paa den i dette Stykke forefundne Mangel ved den her tverts over for staaende sande Forestilling af de første Hertuger til Sachsen-Lauenborg deres Slægtskabs Sammenhæng, saa og deres Land-Deelinger og Arve-Følger indtil Erik den IV. Sammenligner man nu denne Slægtskabs Forestilling og de den samme hosføjede, meestendeels paa gamle Breve grundede Beviiser med Fordraget, angaaende Sadelbende: Saa kommer det en strax sælsomt for i dette sidste, naar man antager dets formeente Aars-Talls Rigtighed, at Hertug Erik den II. lader sig allerede finde i Aaret 1312., omendskönt hans Fader Erik I. var i den geistlige Stand indtil Udgangen af Aaret 1308. og giftede sig først i Aaret 1316. med en Datter af Hertugen i Pommern, Bogislas IV. Endnu mindre begriber man, hvorledes det gaaer til, at Hertug Johan II. gandske saunes i Brevet, da dog det Sadelbendiske District, efter sin da værende Omkreds, hørte for en god Deel til denne Herres Land, og des uden Brevets Sammenhæng noksom giver tilkiende, at i det samme alle paa den Tid levende Hertuger til Over-og Neder-Sachsen ere nævnte. Men allermindst kand der findes en Albert, som i Aaret 1312. kunde have forkligt sig med Hertug Erik angaaende en imellem dem omtvistet Land-Deeling. Med hans Broder Albert II. kommer man

(18) S. Dan. Mithofs Hist. Beretning, hvorledes Hertugerne til Sachsen, Engern og Westphalen ere bleve skilte ved deres Chur-Rettighed ic. (hos Ludewig i hans Forklaring over den gyldene Bulle II. Bind p. 244.) hvor Hertug Johan den I. til Lauenborg hans Mand-Stamme indtil Bernhard II. foreslilles i det Stykke gandske urigtigen, at der tillegges Hertug Johan den II. ingen Børn, og hans Soune Søner Albert IV. og Erik III. (Sønnen Albert III. gandske udeladt) gjøres til hans Broders Albert II. Søner, der dog virkelig er døden Arvinger.

Hand Forestilling af de første Hertuger til Sachsen-Lauenborg deres Slægtstabs Sammenhæng, saa og deres Land-Deelinger og Arve-Følger indtil Erik den IV.

Albert I. Hertug til Sachsen, dør 1260.

Johan I. til Lauenborg, Stamme-Fader til Hertugerne af Neder-Sachsen eller Sachsen-Lauenborg, dør 1285.

Albert II. til Wittenberg, Stamme-Fader til Chur-Fyrsterne og Hertugerne af Ober-Sachsen eller Sachsen-Wittenberg, dør 1297.

Til Mollen.

Johan II. den Blinde, Stifter af den Mollenske Side-Linie, deeler de fæderne Lande med sine Brødre og bekommer til sin Part, iblant andet, Byen, Slottet og Fogderiet Mollen. Gifter sig med Elisabet, Grev Henrik I. til Holsteen hans Datter, som henved det Aar 1315. føder ham hans eeneste Son Albert III. Dør 1321. (S. denne Hist. Dipl. Efterretning S. II. S. III. med den 3. og 5. Num. S. V. med den 8. Num. S. IX. 32. Num.)

Albert, iblant Hertugerne til Lauenborg den II. beholder de for ham og hans Broder Erik, efter Arve-Stiftet imellem dem og deres Broder Johan, tilbage blivende to tredie Deele af Landet i fællesskab med den første, og dør uden Sønner 1308. (S. denne Hist. Diplom. Efterret. S. III. med den 3. Num. S. VII. med den 20. Num.)

Til Lauenborg.

Erik I. forlader 1308., efter sin Broder Alberts Død, den geistlige Stand, og tilegner sig alleene de imellem dem i fællig blevene to tredie Deele af Landet; men maae 1322. afstaae fire Kirke-Sogne deraf til sin Broder-Son Albert III. (S. denne Hist. Dipl. Efterret. S. III. - VII.) Gifter sig henved 1316. med Elisabet, Hertug Bogislaw den IV. i Pommern hans Datter. (Cont. Alb. Stad. ad h. a. p. 75. Botho ap. Leibnit. Script. Brunsv. T. III. p. 375. Charta ap. Westphal. Monum. T. II. col. 2247.) dør 1360. (Breve af dette Aar i Scheids Fortale til den IV. Tome af Origg. Gvelf. p. 33. og i hans Efterretninger om Adelen i Tydskland, Mantissa Docum. p. 410.)

Albert III. født henved 1315. bliver 1322. af sin Farbroder Erik I. stillet tilfreds for den Tiltale, som hand efter sin Fader havde arvet til hans Farbroder Albert den II. Efterladenskab, ved Afstaaelse af fire Kirke-Sogne. (S. denne Hist. Dipl. Efterret. III. og f. S. S.) dør 1344. (Korner. ap. Eccard. T. II. col. 1064.)

Erik II. følger Faderen allerede i hans levende live i Lands Regieringen (Breve i Westphal. Monum. T. II. col. 2251. T. IV. col. 3408. og Ungnad. Mehl. Skrift. XIII. Stykke p. 1004.) og dør 1368. (Botho ap. Leibnit. Script. Brunsv. T. III. p. 378. Charta Erii IV. ap. Westphal. T. IV. col. 3411.)

Johan bliver Biskop i Camin 1343. dør 1373. (P. Wuia Hist. Episcop. Camin. cap. XXIX. in J. P. de Ludewig Script. Rer. Germ. T. II. p. 598. 600. Udtoget af et Brev af 1351. hos Hvitfeld p. 505.)

Johan III. kommer for 1350. (Brev. i Ungnadens Mehl. Skrift. XIII. Stykke 1004. S. hvor det heder: Nos Ericus, Ducis Erii Filius & Johannes Ducis Alberti Filius, Saxonie, Westfalie & Angarie Duces, og videre: Et nos Johannes pro nobis & fratribus nostris, Alberto & Erico) men var allerede i Aaret 1359, da hans Brødre pantsatte Mollen til de Lybske, død uden Børn. (S. det Mollenske Pante-Brev i den Lauenborgske Efterret. om Herskabet og Fogderiet Mollen, af Aar 1740. Bilage XVIII. p. 22. 24.)

Albert IV. kommer for 1350. og 1359. (S. de ved Johan III. anførte Breve) men var allerede i 1370., da hans Broder Erik III. pantsatte Bergerdorf, Hadelen ic. til de Lybske, død uden Sønner (S. Pante-Brevet over Bergerdorf ic. i den Lauenb. Efterret. om Herskabet og Fogderiet Mollen, Bilage XXIX. p. 57. 60.).

Erik III. den sidste af denne Linie, dør 1401. uden mandlige Livs Arvinger, og efterlader hans Fætter Erik IV. den Mollenske Land-Deel. (Westphal. Monum. T. III. col. 1046. Brev af 1401. i den Lauenborgske Efterret. om Herskabet og Fogderiet Mollen, Bilage XXX. p. 60. 63.)

Erik IV. bringer, efter den Mollenske Side-Linies Afgang, Hertugdømmet Lauenborg, den til de Lybske pantsatte Stad og Fogderie Mollen alleene undtagen, igien tilsammen, (S. det ved Erik III. anførte Brev af 1401.) og forplanter videre Hertugerne til Sachsen-Lauenborg deres Stamme, som er at see af de almindelige Slægt-Registere.

man her aldeles ikke til rette. Hand var allerede fire Aar tilforn uden mandlige Livs- Arvinger ved Døden afgaaet (19), og er derfor ikke at finde udi det i Frankffurt d. 27. Novemb. 1308. udfærdigede Brev angaaende Keyser Henrik den VII. Ball, som skeedte paa den Dag, omendskiont hans Brodre Johan og Erik udtrykkeligen meldes deri (20). Og hvorledes skulde hand have levet i Nov. 1312. og foretaget en Land-Deeling med sin Broder Erik, da denne, efter det med II. betegnede Bilage, har i Aaret 1321. beraabt sig derpaa, at hand i ti Aar og længere havde haft sin afdøde Broders Hertug Alberts efterladte Lande, upaa-anket i Besiddelse, de og havde beholdt deres Gods i Fællesskab og begge deres Deel var aldrig blevet adskilt? Ligesaa lidet vilde man komme fort med Hertug Eriks Broder- Søn Albert den III., saasom hand ikke engang var født i Aaret 1312., eller dog i det mindste, som et Barn, der endnu laae i Buggen, var udnygtig til at slutte nogen Handel eller Forlig, i sær uden at hans Fader og naturlige Formynder Johan II. skulde tage Deel deri. Hvortil endnu kommer denne Omstændighed, som afgjør Sagen, at der ikke kand udfindes nogen Lande, som den unge Albert kunde have deelt med sin Far- Broder Erik I. paa en Tid da denne endnu gandske roligen besad de to tredie Deele af Hertugdømmet Neder- Sachsen, som hand ved sin Regierings Tiltrædelse havde tilegnet sig, og den øvrige tredie Deel af Hertugdømmet tilhørte

ikke

(19) S. forhen den 3die Anm.

(20) Decretum Electionis Henrici VII. Reg. Rom. ap Leibnit. in Mantiff. Cod. Jur. Gent. Diplom. p. 253. Ego quidem Rodolphus Dux Saxonie pro me & nomine meo similiter, & ego Waldemar Marchio Brandenburgensis prænarratus pro me & magnifico Viro Ottone Marchione Brandenburgensi patruo meo, cujus vices in hac parte gero, nec non illustrium Virorum Johannis & Eriki fratrum Ducum Saxonie, qui etiam vices suas in hoc casu mihi commiserunt, si de jure vel de consuetudine repertum fuerit eos fore in ipsa electione admittendos, vice & nomine.

ikke hin, men hans Fader Johan den II. (21). Overvejer man alt dette, saa vil man strax blive overbevist om, at Fordraget angaaende Landet Sadelbende kand ikke være oprettet enten i Aaret 1312. eller i Almindelighed i Hertug Johans Leve-Tid; alt saa, da denne allerførst er død ved Enden af Aaret 1321., og derimod den i Brevet mednævnte Hertug Benzeslaf i Over-Sachsen er allerede død den 17. Martii 1327. (22), maae nødvendighen henhøre til den Tid imellem 1321. og 1327. Naar nu dette sættes forud, vil vel ingen lætteligen bære Tvil om, at det rette Aars-Tall i Brevet bestemmes ved den anden foretagne Deeling af Hertugdømmet, som skeedte ikke længe efter Hertug Johans Død, og hvorved den hans Søn Albert ved Arv tilfaldne tredie Deel af de Sachsen-Lauenborgske Lande fik noget Tillæg. Denne Land-Deeling bliver jo saa kiendeligen, som man kand begiære, betegnet deri, da der tydeligen nævnes de Personer, imellem hvilke den blev oprettet, saa og tales om den store Spliid og Fiendskab i det Sachsen-Lauenborgske Huus, som derved fik Ende. Tilmed forbindes samme Land-Deeling med Fordraget angaaende Sadelbende paa saadan en Maade, der noksom viiser, at hin Forretning har givet Anledning til denne, og at begge ere paa een og den samme Tid komne i Stand ved Hertugerne af Over-Sachsen deres Mellemhandling (23).

§. VIII.

(21) S. forhen den III §.

(22) Andr. Sennerti Athenæ itemque Inscriptiones Wittenbergenses Lib. III. cap. I. (quod Inscriptiones sicut in Templo Coenobii Franciscanorum obvias) p. 126. ANNO M. CCC. XXVII. XVII. MARTII. MORTUUS. EST. WENCESLAUS. DUX. SAXONIÆ.

(23) Bilage IV. Wy Erick de Oldere Erick der Jünghere Albrecht van Gades Gnaden Hertogen in Nedderen Saken, to Engern vnde Westualen ic. bekennen

§ VIII.

Hvad Enke-Hertuginde Elisabet, efter at Kollig-
hed og Cendragtighed saaledes igien var stiftet i det Sach-
sen-Lauenborgske Huus; som Med-Regentinde i de Lauen-
borg-Möllenske Lande, videre har foretaget, er endnu
omgivet med det tykke Mørke, som skiuler saa betydelig en
Deel af denne Tids Tildragelser. Jeg finder kun, at hun,
med hendes Fyrstelige Søn, paa Pauli A mindelses Dag
eller den 30. Junii 1329., har saaledes benaadet dem af
Møllen, at hverken i Byen eller uden for den paa dens
eller dens Borgeres Marke nogen Borg eller Fæstning
skulde nogenstunde bygges, og at der ved deres Hylbing
skulde alleeneste forlanges et mundtligt Løfte af dem. See
Bilaget under No. V. Denne de Möllenske Indvaanere giv-
ne Forsikkring, ikke at anlegge nogen Fæstning i deres Bye
eller Marke, sætter klarligen forud, at man ved denne Tid
har ladet Slottet i Möllen, eller i det mindste dets Fæst-
ningsværke nedbrøde, Staden til beste; ligesom og Hertug
Albert virkelig allerede i næstfølgende Aar ikke meere, som

Om Enke-
Hertugin-
dens videre
Regierings
Forretnin-
ger er det al-
leeneste be-
kiendt, at hun,
med hendes
Søn, i Aar-
ret 1329. har
forlenet dem
af Möllen
den Ret, ikke
meere at taa-
le nogen
Fæstning.

Bilage V.

paa deres
Grund, og at
hulde deres
Lands Dy-
righed allee-
neste med et
mundtligt
Løfte.

333

hand

nen vnde betüghen apenbare : : dat wy na Kade, Willen, vnde Vullborde vn-
ser leuen Bedderen Hern Rodolphe Albrecht vnd Wenthselaue Hertogen in
Queren Sassen : : Wanß hebben vordraghen vnde eyne jewelcke Herschop ge-
sunderget vnde entwey van ander gesettet vnde na Lude vnde Inneholde des Vor-
drages darauer begrepen und besegelt von Wans allen Hertogen to Sassen, dat
en jewelick wete syne Wpcominge vnde Boringe : : daromme to valen Tyden
vnse Bedderen vnd wy! Kiffafftig, twelestig vnde schelafftig gewesen synt vnmme
vnde dorch sulckes to vormidende vppe dat sich eyn ybermann an vnsem Grame,
Wnwillen vnd Tvedracht nicht enfrouwe noch enspeylige : : So seith wy doch
eyndrachtlieken ouer eyn gekomen" 2c. Og siden ikke langt fra Enden: "Alle desse
vorschreuen Stücke : : lauen Wy : : vnser seyn dem anderen myth willen vnser
Leuen Bedderen vorbenomt Hertogen in oueren Sassen vnde Erke Marschalcke
: : unuerbrocken wol to holdende."

hand i ovenanførte Brev af 1322. gjør (24), nævner Staden Møllen og Slottet, men alleeneste Staden Møllen med Vaaningen (25). Uden Tvil var Staden nu sat i saadan en Forsvars Stand, at den selv kunde tiene til en ordentlig Lands-Fæstning, følgerigen dens maae skee derfor, den forfaldne Slot kunde som overflødig overgives og gandske nedtages ligesom det paa de Tider skeedte med mangfoldige andre gamle Slotte (26). Hvilken Meenning fuldkomeligen bestrkes derved, at Brev Bert den Store har allerede i Aaret 1321. formeligen maattet beleyre Staden for at faae den i sin Magt, saa og at det bekendte Møllenske Pante-Brev af 1359. udtrykkelig melder om, i fald Staden skulde blive belejret eller indtaget (27). Ved den Benaading, i Kraft af

(24) De stat to molne vnde dat slot, heder det i dette under No. III. meddelte Brev.

(25) Brev af Aaret 1330. (Bilage VI) hvor det heber: "Mit der stat to Molne mit der woninghe". Denne Vaaning bliver i det Møllenske Pante Brev af 1359. i den Lauenborgske Efterretning om Herskabet og Fogderiet Møllen, Bilage XVIII. p. 22. betegnet med de Ord: Cum curia nostre habitationis ibidem; det er, som Efterretningen selv Sect. II. §. I. p. 26. forklarer: Med det i Staden Møllen liggende Amt-Huus, den nu saa kaldte Hauptmannshof, som forud kaldtes der Herren-Hof, item die Vogtey, eller auf der Vogtey. Og efter at den 1391. med den gandske Stad var ved Jidsvaade lagt i Aske, (Korner ap. Eccard. T. II. col. 1163.) maae den igien være blevet opbyggt uden Befæstning, efterdi Hertug Erik den IV. til Lauenborg Aar 1409. for desto bedre at forsvare sig mod de Lybske i Møllen, som hand ha. de indtaget, har indrettet Sogne-Kirken sammesteds til en Fæstning. (Id. col. 1195.)

(26) Om denne Skik i de midlere Tider, at affkaffe de forrige Slotte, hvor der i deres Stad indrettedes faste Stæder, som kunde erstatte d. res Afgang, og at sleiffe dem, Stæderne til bestie, har Schwarz i hans Dipl. Hist. om de Pomm. Ryg. Stæder. p. 35. og 374. grundigen handlet.

(27) S. forhen den III. §. saa og det Møllenske Pante-Brev af 1359. i den Lauenb. Efterret. om Herskabet og Fogderiet Møllen Bilage XVIII. hvor det p. 23. heber: Preterea si aliquis seu aliqui dictum opidum Molne - - circumvallare obsidere vel expugnare voluerint. Da videre p. 24. Etiam si dictum opidum Molne - - a Consulibus & civibus Lubicens septactis tradicionem expugnacione seu alia fraudulenta adinventione - - alienatum fuerit,

af hvilken de i Møllen skulde alleeneste ved et mundtligt Lofte hylde deres høye Lands Dyrrighed, synes der at have været denne Hensigt at sætte Sagen igien paa den gamle Fod, efter hvilken Staden, naar den hylde, hverken havde aflagt Sed eller stillet Borgen, og saaledes at forekomme, at det forhen (28) omtalte usædvanlige Fald, da den i Aaret 1321. af Jndvaanerne med Greven af Holsteen, paa deres Lands-Herskabs vegne, indgangne Foreening havde maattet høytideligen be-eediges af det gamle og nye Raad, og forsikres ved Forløste af otte Riddere og Svenne, skulde ikke maae skee i fremtiden ansøres Staden til Fornærmelse. Men hvorledes det end maatte være, saa sees det dog af den af Staden Møllen i Aaret 1359. til Lybækkerne udgivne Pante-Hyldings-Forskrivning (29), at den har maattet beqvemme sig til, eedeligen at hylde Staden Lybek, da den til samme blev pantsat.

§. IX.

Efter at Hertuginde Elisabet havde saaledes over i otte Aar levet i Enkestanden, skeedte det Ao. 1330. at hun indlod sig i det andet Ægteskab med Kong Erik i Danmark, Kong Christopher II. førstefødte Søn og Med-Regent. Anledning hertil gave de bekiendte indvortes Uroligheder, som paa den Tid forvirrede det Danske Rige. Kong Christopher havde vel i Begyndelsen maattet und-

Om hendes Aaret 1330. paafulgte andet Ægteskab.

(28) S. forhen §. III. med det deranførte 1ste Bilage.

(29) Møllenske Pante-Hyldings-Forskrivning af 1359. i den Churfyrstlige Brunsvig-Lyneb. Notitia Actorum I. Bilage p. 17. Quod Nos - - Dominis Consulibus Civitatis Lubecensis veram fidelitatem & debitam obedientiam, sicut veris Dominis nostris - - sub honore nostro, concorditer fecimus, & per Deum & Dei Sanctos juravimus, vulgariter dicendo: Dat we by vnser Ere en gehuldiges hebben und geschworen in den Hylghe ene rechte Huldeginghe En to holdende, vud en trewe und holt to wesende also Usen rechten Heren.

vige af sit Kongerige og lade det skee, at den unge Hertug af Sønder-Jylland Baldemar den V. var bleven i hans Sted udbalt til Konge, men dog, efterdi man i Danmark meget snart blev led af den nye Regiering, ikke længe derefter indfundet sig der igien, og bragt de Store meesten deels paa sin Side: ved hvilken Sagerens Tilstand det endeligen i Ribe paa Søndagen Invocabit eller den 25. Febr. 1330. kom til en Fred-Slutning imellem ham og hans Modstander Baldemar, eller egentligen dennes Formynder og stærkeste Ryg-Stød, Grev Bert den Store til Holsteen, i Kraaf af hvilken Baldemar skulde frastige sig Kronen og derimod faae tilbage sit til Grev Bert forlænte Hertugdømme Sønder-Jylland, men Greven for Hertugdømmets Aftrædelse skulde beholde Expectans derpaa, og hannem, indtil det blev ledigt, arveligen forlænes Landet Fyen. Paa dette Mode blev da og tillige besluttet, at, til des mere bestyrkning af den igien oprettede gode Forstaaelse, skulde Kongens Søn og Med-Regent Erik tage Grev Bert den Stores Søster, Enke-Hertuginde af Sachsen, til ægte (30). At og denne Ægte-Forbindelse virkelig er bleven fuldbyrdet, [udviser gamle Nar-Bogers klare Indhold (31). Men i Særdeleshed bliver det gandske utvilsagtigt

(30) Hvitfeld p. 451. 452. Pontan. p. 451. Ved hvilke Steder det dog maae tages i agt, at den originale Hoved-Extractat, som endnu er til, indeholder intet om det astate Ægteskab imellem den unge Konge og Hertuginde til Sachsen, saa at der maae være forfattet et særdeles Brev om denne Post.

(31) Körner supra not. 8. Vetus Appendix ad Sax. Gramm. ap. Benzell. Monum. Sveo. Goth. p. 154. Sed ipse (Christoferus) revocatus memor injuriæ sibi factæ, cum comite (Gerardo) in odium Danorum concordabat. In cujus concordie signum & fomentum filius ejus Rex Ericus, jamde carcere liberatus, recepit fororem comitis ducissam Saxonie uxorem. Resedit autem Christoferus in Scandorpborgh, Ericus autem filius ejus in Nyborgh. De Danske Kroneke, de Saxo Grammaticus geschreiff, in dat dubeff ghesetter fol. B. 3. Vp dat des greuen vrundscop vnde des Koninghes desse vasser worde, so nam de junghe

figt ved et af Hertug Albert den III. til Neder-Sachsen Paaske-Mandag eller den 9de April 1330. udgivet Brev til hans Morbroder, Grev Gert til Holsteen og Stormarn, hvorved hand, for de ti tusinde Mark lodig Sølv, som denne gav hans Moder, Frue Elisabet med, da Kong Erik tog hendes til Gemal, i sit gandske Land og Herredom, med alle Rettigheder og Oppebørseler, med Staden Møllen samt Baaningen, Godsset til Bergerdorf, Districtet Sachsenwald og Landet Hadelen, ligesom hand havde arvet det altsammen af hans Forfædre, saa og i de Stykker, som høre til hans Land og Herredom, ligesom hand nu besidder det (32), giver ham saadan Forsikring, at naar hand, Hertugen, eller hans Livs-Arvinger skulde dee uden Afkom, da skulde Greven og hans rette Arvinger beholde hans Herredom og Land til Pandt for de forstrakte ti tusinde Mark Sølv, og de, som maatte være beføiede til at løse det, skulde indfri det med denne Sum. Hertugen skulde og lade sine Stæder og Læmmænd hylde Greven og hans Arvinger, saa snart det blev forlangt af ham eller dem, eller og naar man paa

333 3

begge

Konink Erik de do was los gheworden des greven suster de Hartoghynne van Saken to ener hufurontwen. Do toch Cristofer to schandorpborch, Erik to nuborch. Annalista V. ap. Ludewig. Reliqui, T. IX. p. 102. Danske Krønike paa Rüm. Cap. 110.

(32) Dette synes at sigte til de fire Kirke-Sogne, som Hertug Albert havde bekommet for hans giorte Paaske angaaende hans Farbroders Efterladenskab. Og maatte da den ham ved Arv tilfaldne Land-Deel efter hans Fader Johan II. have bestaaet i de først benævnte Stykker, nemlig Staden Møllen med Herred Baaningen sammesteds, Godsset til Bergerdorf, Districtet Sachsenwald og Landet Hadelen. Om Møllen er det i det mindste vist, at hand har faaet det efter sin Fader. Se forben den V. S. og det der anførte III. Bilage, saa og Hertug Johans i Mæret 1315. til Stiftet Raaborg-udgionne Skiode: Brev paa Landsbyen Panthen, hos Schroder i det Pappiske Mecklenborg I. Bind. p. 956-958. hvilket Brev er ikke alleeneste dateret i Møllen, men angaaer og en Bønde:

Bilage VI.
Hvorfor hendes Søn Hertug Albert har agtet sig forbundet til at igien betale den Brude-Skat, som hans Moder tilbragte sin anden Gemal, og hendes Broder havde forsvaakt.

begge Sider foreenedes derom. S. Bilaget under No. VI. Grunden til dette, at Hertugen har agtet sig forbundet til at erstatte de ti tusende Mark Sølv, som hans Moder, ved hendes andet Giftermaal, havde faaet med af sin Broder Gert den Store, er ikke vanskelig at udfinde. Jeg har allerede forhen (33) af Hertug Alberts oftbemeldte Pante-Forskrivning af Aaret 1322. gjort den Slutning, at hans Moder, efter hendes Livgedings Brev, skulde ikke alleeneste, i fald hand var død forhænde uden Børn, beholdt hans gandske Land til sin Nytte og Brug, men og at hun allerede virkrligen tillige med ham har oppebaaret Indkomsterne deraf. Uden Tvil har hendes Gemal, da hand tilstod hende et saa anseeligt Livgeding, tillige forordnet hende til beste, at naar hun skulde skride til andet Egteffab, skulde hende af hans Arvinger, for hendes Livgedings Aftrædelse, betales ti tusende Mark Sølv. Denne Sum har alt saa Grev Gert til Holsteen, da hans Søster i Aaret 1330. indlod sig i det andet Egteffab, lagt ud for hendes Søn, formedelst dennes Penge-Mangel, og for dette Laan af ham bekommet det her anførte Pante-Brev. Den Tvil, som man kunde bære om dette forudsatte Livgeding, for dets Usædvanligheds Skyld, hæves ved et fuldkomment liigt Exempel. Om Hertugen til Stettin Barnim III. findes den tilforladelige Efterretning, at hand i Aaret 1348. har til Livgeding tillagt sin Gemal Agnes, Hertug Ottes af Brunsvig Datter, sit Hertugdøm Stettin med alt der til hørende, Isaa og de Lande paa hin Side af Oderen, nemlig Bernstein, Groswyn og Demmin, saaledes, at naar de sit Arvinger med hinanden, da skulde hende tilkomme den eene og Arvingerne den anden

Bondebøe, der, efter den Churfyrstlige Brunsvig-Lyneborgske Efterretning om Herskabet og Fogderiet Møllen Seck. II. S. XV. p. 61. Sect. III. S. IV. p. 75. S. XVII. p. 109. anføres i trende Breve af 1377. som et i det Møllenske Land (in terra, item in territorio Molue) beliggende Sted.

(33) S. forhen den V. S. og det der anførte III. Bilage.

den halve Deel af Livgedinget, men dersom hand derimod døde uden Livs Arvinger, da skulde det gandske Livgeding tilhøre hende, saa længe hun blev i Enke-Stand, og, i fald hun giftede sig igien, da skulde hende, for dets Aftrædelse, af hans, Hertugens, retmæssige Arvinger betales tolv tusende Mark Sølv (34). Saasom i det øvrige Grev Bert den Stores Arvinger stode ikke paa den betingede Hyliding af Hertug Alberts Stæder og Lænmænd og lode det meget mere ssee, at dennes Sønner pantsatte til Staden Lybek et anseeligt Stykke af deres Fæderne-Lande efter det andet, saa var det en gandske naturlig Virkning af saadan stor Skjodesløshed, at deres Pante-Brev paa ti tusinde Mark Sølv kom dem derefter, da Hertug Alberts mandlig Stamme gik ud i hans yngste Søn Erik den III., ikke mere til Bavn, end den anden paa sex tusende Mark Sølv lydende Pante-Forskrivning (35), og blev, ligesom denne, omfjeder til en blot Aamindelse af en saa anseelig Fodring.

Men dog al-
ligvel denne
Afbetaling
aldrig er
seet?

§. X.

Saaledes havde Hertugindeu nu ved hendes Foree-
ning med en Kongelig Gemal opnaaet den verdslige Væres
og Høyheds Spids. Men hun maatte snart erfare den
mennefskelige Lyksaligheds Ubestandighed. Det kunde neppe
være halvandet Aar, at den unge Kong Erik havde med
sin ny Gemal holdt Hof i Nyborg i Fyen (36), da hans Fa-
der,

Hendes For-
skyldelse og
hendes anden
Egte- Her-
res tilige
Død.

(34) De egentlige Ord af det udfærdigede Keyserlige Stadfæstelses Brev paa denne Livgedings Forskrivning kand findes i Hr. von Schwarkes Pomm. og Ryg. Læn-Hist. p. 386.

(35) S. forhen den V. §. mod Enden.

(36) Vet. App. ad Sax. Gramm. supra not. 31. ibi: Resedit autem Christofernus in Scandorpborgh, Ericus autem filius ejus in Nyborgh. Saxo Grammaticus in dat budest ghesettet & Annalista V. Ludewigii ibid.

der, Kong Christopher, og Brev Gert til Holsteen allerede igien bleve u-eenige og grebe til Vaaben mod hinanden; Af denne Hændelse var dette den første følge, at Brev Gerts Søster blev forskudt af hendes Ægte Herre, uden tvil fordi denne tænkte derved at gjøre sit Humses Fiende Fortred, tilmed og var leed af et uden virkelig Tilbøielighed og alleeneste af Stats Aarsager indgaaet Ægteskab (37). Nu kom det vel, efter det bekiendte, paa Andree Dag eller d. 30. Novemb. 1331., paa Lohede ved Slesvig holdte Slag, imellem Kong Christopher og Gert den Store, i Kiel Fredagen efter Hellig tre Konger eller den 10. Januar. 1332. atter til en Fred, efter hvilken Breven skulde gotgjøres de hafte Krigs Omkostninger med hundrede tusende Mark Sølv, og hand, indtil saadan Sums Udbetaling, beholde Nørre-Jylland til Pant (38). Denne har

(37) Vet. App. ad Sax. Gramm. ap. Benz. p. 154. Postmodum orta est discordia inter Christoforum & comitem. Repudiavitque Rex Ericus sororem ejus. Saxo Grammaticus in dat dudess ghesettet fol. B. 3. Darna ward ene twebracht tusschen dem Greuen vnd Cristofer vnd synel sone Erik de gaff dar umme ouer syne hufvrouwen des greuen suster. Annalista V. Ludewigii p. 103. Danske Krønike paa Riim. Cap. 110.

(38) Hvitfeld p. 455. Pontan. p. 453. Freds Instrumentet selv, hvoraf de give et Utoq, er endnu til, og dateret paa følgende Maade: "Desse Brev is gescreuen vnde geuen in der stat tu deme Kile. dusent jar. vnde drehundert in deme twe vnde dritteghesten jare na godes bort. des vrigedhages binnen den achte daghen tu twelften." Ligesom nu Hellig tre Kongers Gest i den midlere Tiids Skrifter og Breve kaldes Vor Herres tolvte Dag eller slet hen Den tolvte Dag, (Halthaus. Calend. med. xv. p. 38-40.) saa er det klart, at nærværende Brev er givet den næste Fredag efter Hellig tre Konger, selgeligen lige i Kieler-Omslag. Thi at Kieler-Omslag strækker sig til denne Tiid, fand med Grund sluttes af de gamle Breve af Aarene 1336. 1337. 1339. 1362. 1367. 1371. i Diplomacario Neomonast. & Bordisholm. hos Hr. von Westphalen T. II. Monument. col. 126. 133. 141. 233. 240. 242. og er i sig selv meget rimeligt, da den Holsteenske Chronist, sam. ff. T. III. col. 60. (cap. 19. ed. Leibnit.) bevidner, at Brev Johan den
Milde

har vel og ikke forglemt, ved Fredshandlingen, maae see i en særdeles Necess, at betinge, sin Søster til Fordeel, at hun igien skulde antages til Gemal af den unge Konge, saa snart hand var kommet sig igien af det haarde Fald, som hand havde gjort paa Flugten efter det forlorne Slag paa Lohede. Men saasom denne uykkelige Herre ikke kom op af sit Leye, men kort derefter opgav sin Aand (39), saa faldt hans begyndte Ægteskabs Fortsættelse bort af sig selv. Imidlertid er det let at slutte, at hans Enke er kommet til en fuldkommen Nydelse af det, som i Ægte-Pagten Livgeding, hende var tillagt, da hendes Broder, ved de Tidens Omstændigheder, indtil hand først i Aaret 1340. paafølgende blodige Ende, formaaede alting i Danneemarks Rige. Og saa vidt gaaer kun den Efterretning, som jeg med nogen Tilforladelighed kand give om min Heltinde. Jeg vil derfor heller tie gandske stille om hendes sidste Tilfælde, end beslutte en Fortælling, som har alle Kiendetegn af en Historisk Vished og Troværdighed, med løse og vidt hentede Gissninger, af hvilke der dog ikke kunde komme andet en Muelighed.

A a a

Bi

Milde til Holsteen, en Halbroder til Kongen af Dannemark, Christoffer II., har givet dem i Kiel mange Privilegier, og at Handel og Wandel er ved hans Befordring mærkeligen taget til i Staden.

- 39) Efter Vet. App. ad Sax. Gramm. p. 154. Saxo Grammaticus in dat dudess ghesettet fol. B. 4. Den femte Danske Annalist hos Ludewig p. 103. den af Wieland udgivne Tabula Cisterciensium Sorana p. 30. og Cont. App. ad inc. Aut. Annal. Dan. hos Hr. von Westphalen T. I. col. 1394. skal Kong Erik endnu for det 1331. Mars Udgang have forladt Verden. Men det kand ikke være, da hand endnu i Freds Tractaten af 10. Jan. 1332. sees iblant de deri Deel tagende høye Personer. Dens Begyndelse: "In godes namen, amen. Wi Gherhard von der gnade godes greue tu holsten unde tu stormeren betinghet unde bekennet in deseme openen breue. Dat twischen den Edelen Herren Kuningen Cristofere unde Erike van Denemarken. unde vsene leuen vedderen greue Johanne van holsten. van der enen weghene. unde vs van der anderen weghene gbedeghedinghet is en ganz sone. Dese vorebenomeden Kuninge scholen vs 2c.

Bilager

No. I.

Hertug Johan den II. til Neder-Sachsen, saa og hans Gemals og Sønns Sone-Brev, givet til Staden Mollen af Aaret 1321.

Af den i Aaret 1740. fra den Lauenborgske Side udfomne grundt-Efterretning om det Aar 1359. til Staden Lybek pantsatte Herfskab og Fogderie Mollen. Bilage XXII. Side 31. 32.

In Ghodis Nahmen, Amen. We Johhan van der Gnade Ghodis Herthog tho Sassen, unde We Elfabe van dersulven Gnade Herthoginne, unde Use leve Sone Albrecht benennt (*) des unbetügit det in desem openenn Breve, dat we ghedhaghedinget hebbet mit usen leven Børgern un de ganze Stad tho Mollen ene whare Sone mit alle dem, de davon verdacht weren in beden Siden also, als hierna beschreven steit, we scholen laten use leve Børgere by allen Recht und aller Freyheit, de se vor hadden buten in Holte, im Felde, in Watern, in Wischen, in aller Schede, alse sed Bewis hebben in eren Breven, de se hebben von usen Vorfahren, usen Oldern un binnen de Stadt un buten de Stadt eres Lübschen Rechts tho bruckende, ewigligken, alse ed ge hadden, un en dat leve tho betern de went tho krenkende, (+) des hebe use Børgere un de Stadt us weder gewieft, met eren openen Breve un de olde Raht van der Stad un de nye Raht (***) hebbet us hyrup in truwen gelovet,

(*) Læs bekennt.

(+) Læs krenkende.

(**) Hertug Albert I. til Sachsen hans oversatte Benaadings Brev af Aar 1254. i den Lauenb. Esterr. om Herfsk. og Fogd. Mollen Bilage III. S. 5. De scholenn Ze (onse Børgere to Mollen) jarliches veer frame Børgere weelen, de ene und der Stadt met Rade vorwiesen, wen de dat Jahr weldedigten hebben; so schall de olde Raad in sine Børgerliche siede stahn, und veer nye Børgere to vorstande der Statt weelen.

vet, un in den Hilligen schworen, un hebbet us ock achte Rid-
ders un Knechte davor lowit laten, dat de Borgere us un usen rech-
ten Arven scholen de Stat un Schlott ewiglicken tho Hand holden
uppe alle de lewit un schall use open Slott wesen tho allen Tyden,
und scholen des weldtig wesen, wanner, edde wo dicke edder wo
starck we willen, ende se scholen us den (*) alstyt, das Borg He-
ren tho Recht, eren rechten Heren plichtig syn, up alle de le-
wit, un we scholen ere holde Heren wesen und scholen se vorstahn
in al eren rechten Sacken, alse en Herr tho rechte sine bedarben Bor-
gern vorstahn schall un vorwesen.

Wat mehr hebbe we Herthog Jhohan Volbort dattho geben,
mit gauden Willen; Wende use Frue edde use Sone Volck willen
Volck hebben (+) inde Stadt, der sy luttlick edder vele, de scholen
use Borgherein laten sunder enig Hande onderscheedt un wedderrede,
un wann de Lude in de Stadt kahnen, wet se verdoht, dat use
Borger is, dat scholen we en wisen und levlicken ghelden. Un
scholen usen leven Borgern nene Wolt dohn, in Lve noch in Gode,
binnen der Stadt edder buten.

Dit hefft Greve Gerdt van Holsten ghedeghedinget van usen
wegen met usen Willen un mit usen Herte. Up dat dese vorbeschreven
Dinge ewig nnd stede bliven, so heft Greve Gert sine Inghesegel met
usen Inghesegeln hengt tho dessen Breve.

Hyr weren over disse Ridders Herr Detlef Wulf, Hr Otte
van Gholdbeck, Hr. Marcus van Wester See, Hr. Detlef van der
Wensin, Hr. Johann van Rönnau, Hr. Johann van Schlamm-
storp, Hr. Henrich van Weddele, Hr. Harm Block, Hr. Daniel
Block, Hr. Borg van Otshude, Hr. Detlev vn Bockwolde, Hr.
Eggert und Hr. Nvan von Diskowe, Hr. Emke van Wisbolote, Hr.
Koll van Kevitslan, Hr. Lud van der Vorstede. Düsse Brev is gege-

Aaa 2 ben

(*) Les doen eller don.

(+) Les: Volck willen hebben.

ben un geschreven tho der Werborg nba Ghodis Borth dusend Jahr, dreyhundert Jahr, in den nen un twintigsten Jahr (*), in den negsten Dage sinte Magnus des Marterers. (+)

(*) Læs: in dem en un twintigsten Jahr, hvilket Aar og gandske rigtigen angives i Efterretningen om Herskabet og Fogderiet Mollen, sect. II. §. V. p. 40.

(+) Greve af Orkenøerne, hvis Fæst blev helligholdt d. 16. April.

De til dette Brev hørende Segl af Hertug Johan II. til Neder-Sachsen, hans Gemal Elisabeth deres med hinanden avlede Son Albert, og Breven til Holsteen, Gert den Store, findes paa den tredie Raaber-Tavle i Efterretningen om Herskabet og Fogderiet Mollen, hvoraf dette Brev er laant.

No. II.

Herr Henrik af Mecklenborg, kaldet Love, hans Kiendelse imellem Hertug Johan II. til Neder-Sachsen og dennes Broder, Erik den 1ste, af Aar 1321.

Efter det originale Pergaments Brev.

Bünne de tweyunge de is twilschen hertoghen johanne van sassen rede hertoghen Erike sinen broder, de vp vs hinrike heren to Mekelenborch ghelaten is van beydent siden, to vndschedende an minne oder an rechte. Went wi der minne nicht vinden erkunnen So spreke wi na erer beyder rede dat recht is na beschreuenen keyser rechte (*) vnde nen rechteren weten noch bevrighen erkunnen Na deme da nein lene hertogdomes vnde markgreueschop de van me rike to lene gan, dat kint in sins vaders lene nene volghen heft iti ne beholde dat len van me rike bintten rechter tit vnde hertoghe johan sprekt dat he dat len vntfangen hebbe Also he to rechte scholde vnde hertogh erik also danes lenes sic dar ane nicht en beromet Mach hertoghe johan des vulkomen Also recht is dat he dat len dar se vünne twey-

(*) l. Feud, 14. §. De marchia vel ducatu.

tweyen vntfangen hebbe van dem rike na fines vaders dode also he to rechte scholde hertogh erik schal it eme to rechte volghen laten vnde wederleggen eme al dat, dat he dar vt ghenomen heft na der tit dat it rediliken angesproken is. **E** vmine dat hertoch erik sprickt dat dat gut dar se vmine tweyet sin rechte to del si van hertogh en albertes weghene fines broder, vnde dat gut mid eme mit samender hant behelde vnde erer twier del ne scheden worden Dar spreke wi alsus to, na beschreuenen keyser rechte (*) Dat in vederlikem lene, dar brodere volghinge ane hebben, en jewill broder volghinge behalt in fins broder lene de vor sterft ane sone, vnde dar ne mach dat nicht ane schelen vft de vorstoruene bruder bi sinem lenende, of mit vultborde fines lenheren, de volghinge des lenes fines broder vntfereu wolde, in welcher wis it were. **E** vmine de were de hertogh erik sprickt in deme gude dat he dat in sinen weren hebbe gehat teryn jar vnde lenk ane rechte weddersprake Dar spreke wi alsus tu na beschreuenen keyser rechte (+) inwell man in lengude de were heft sunder len druttich jar ane rechte weddersprake vnde binnen des sineme lenhere plichtig denest dar van deyt de lenge vnde de vorjaringe der druttich jar ghift eme recht dat gud to beholdende vor en recht len weder alle ansprake. hir vmine went hertogh erik sine were nicht en tut vypp druttich jar so en is se eme nicht helplik **E** vmine de schulde de hertogh erik ghift greuen gherarde van rendesborech, dat he sin lant rouet vnde brand, vnde vordinget (**) hebbe vnd eme slothe afghewunnen hebbe binnen der sone de he eme ghelouet hadde vnd eme nicht vndseghde. also he sin vnuorseghde man is vnde na greue gherdes antworde spreken wi dat recht is vnde nen rechteren weten noch bevrighen kunnen, Mach greue gherdes vullkomen mit den sone breuen vnde mit den,

A a a 3

de

(*) I. Feud. 8. §. Hoc quoque observatur.

(+) II. Feud. 26. §. Si quis per triginta annos.

(**) Det er: sat i Brand:Skat. S. Frischens Wörterbuch, under det Ord Ding (Geding) saa og Kiøbenhavn:ke Selsk. Skrift. IV. Del p. 232. hvor det heder i et Brev af 13 66. Alle vanghenen, vnde alle Dynknisse, de nu in deffem Pranghe to Sweden tusschen hir vnde Pingsten de neghest was, ghevanghen sint, edder vor dinghet sint, seolen an beyden siden ledlich vnde los wesen.

de de sone deghdingeden dat he de sone vul gheholden hebbe sine tit al ut also he to rechte scholden he blift des ane schulde bekant hez auer dat he de sone ghebraken hebbe, her schal weder don vnde ghelden mit bote alden schaden den he ghedan heft. Woldeme den schaden grot rekenen he magh ene minneren mit sinen ede vppen hilghen Mach of grene ghert des vultomen also recht is dat he hertoghen erike vntseghet hebbe, also he to rechte scholde he blift des ane schulde bekant hez auer dat hem nicht vntseghet hebbe, he schal weder don vnde ghelden mit bote alle dan schaden also hiruor beschreuen is To betughinge disses rechtes hengen wi vnse ingheseghel to dissen breue. Dit recht hebbe wi ghesproken to duzowe in sunte Nicolaus auende vnde dat is beschreuen to godebuze in sunte Nicolaus daghe Na godes bort dusent jar drehundert jar in dem en vnde twintighsten jare.

Af Herr Henriks til Mecklenborg underhengende trekantede Segl er i Nettelbladts Historisk-Diplomatisk Afhandling om Oprindelsen til Staden Rostoks Rettigheder 2c. i Cod. Probatt. Side VIII. en Afbilding at finde, der er taget af et Brev, som denne Fyrste har udgivet i Aaret 1323.

No. III.

Hertug Albert III. til Neder-Sachsen hans Forskrivelse, hvorved hand pantsætter Staden og Slottet Mollen, tillige med sit gandske Land, til Brev Gert den Store i Holsteen, for 6000 Mark lodig Sølv, af Aar 1322.

Efter det originale Pergaments Brev.

In ghodis namen amen. We albrecht van der guade ghodis hertoghe to saken, hertoghen johannis sone. bekennit des, vnde betughit dat in desseme openen breue. dat we vseme leuen ome. greuen gherde to holsten vnde to stormern. vnde sinen rech-

rechten eruen, schuldich sin. ses dusint mark lodeghis siluers. dar vore, vor dat bescedene siluer. hebbe we eme ghesat, de stat to molne vnde dat slot. vnde vortmer al de stote vnde al de herscop de we hebbit, vnde de vse is. vere dat also dat we storuen ane eruen. vnde wanne vse leue moder dar na storue ifte se lenger leuede wenne we. so scolde vse havitman oder vse voghit. oder we vssis landis, oder vser stote weldich were deme weth beualen hadden. de scolde vsme leuen ome. greuen gherde vnde sinen rechten eruen van vser weghene antworden stote vnde herscop ghanz alse vse is, to besittende vnde to beholdende, ane worren, vnde ane bisprake, wente in den dach dat vsme vorbenomeden ome greuen gherde, vnde sinen eruen. dit bescreuene siluer, ses dusint mark lodegis siluers, ganz bereth vnde betalit sie vnbeworren. dat leste mit deme ersten. vppe dat dese bescreuene ding stede vnde vnghebroken bliuen, So hebbe we to orkunde vse ingheseghil hengit to deseme breue. dese bref is ghescreuen vnde gheuen, in der stat to molne. na ghodis bord dusint jar. tre hundert jar. in deme twenndetwintichsten jare des sonauendis na sunte michels daghe.

(L. S.)
(Ducis)

(L. S.)
(Elifabetæ)
Duciffæ

Hertugens underhengende Segl er hans større eller Majestæts Segl, hvilket, efter det her under No. V. fremlagte Brev af 1329., i den grundige Esterret. om Herskabet og Fogderiet Mollen forestilles paa den anden Raabber-Tavle. Hertugindens Segl finder man og sammesteds afbildet paa den tredie Raabber-Tavle, efter de her med No. I. og V. betegnede Breve af 1321. og 1329.

No. IV.

Hertugernes til Neder-Sachsen, Erik den I. og hans Søns Erik den II., Arve-Foreening med deres Fætter Albert III., angaaenderes Lande paa begge Sider, og især Landet Sadelbende, af Aar 1322. Af den i Aaret 1740. udgivne Lauenborgske Efterretning om Herstk. og Fogderiet Mollen. Bilage XXIII. a. Side 32-34.

In Gades Nhamen Amen. Wy Erick de Oldere Erick der Jünghere Albrecht von Gades Gnaden Hertogen in Nedderen Sassen, to Engern vnde Westualen, ic. bekennen vnde betüghen apenbare vor als weme de dessen Breff zeen edder horen lesen, dat wy na Rade, Willen vnde Vulborde vnser leuen Vedderen Hern Rodolphe Albrecht vnd Benthselane Hertogen in Oueren Sassen, ock myd Rade vnde Vulborde alle vnser Grauen, Prelaten, Reden, Mannen vnde Steden, Buns hebben vordraghen vnde eyne jewelske Herschop gesunderget vnde entwey van ander gesettet vnde na Lude vnde Inneholde des Vordrages darauer begrepen vnd besegelt van Buns allen Hertogen to Sassen, dat ein jewelick wete syne Vpfominge vnde Boringe dar hune denne benomet steyt van vnser Houetborch Lauenborch in Neddern Sassen, mit den Thobehoringen belegen, vnde ein Jewelick sin Gerichte, Gebede, Herschop wete so darfultest inne benomet is, gebrucken mogen darumme to valen Tyden vnse Vedderen (*) vnd wy kiffafftig, twelestig vnde schelafftig gewesen synt vmme vnde dorch sulckes to vormidende vypp dat sicc eyn ydermann an vnsem Grame, Vnwillen und Twedracht nicht enfrouwe noch enspeylige vnde vnser des to fürder Legenheit nicht en la-

(*) Vore Fædre, ikke vore Fættere. Saa heber det og herefter: "van vnser zeligen Olderen vnde Vedderen" og i Bothos Billed-Krønike hos Leibnig Script. Brunsvie. T. III. p. 36. Hertoghe Otto to Sassen unde eyn Here to Lunenborch, dem vordrot diit dat de keyser sin wedderlick arve scholde besitten, wente dat was syner elderen unde *wedder wedderen* hovet slot unde stadt.

kamen vnser Lande unde Lude to kamender Tyd nicht vorlustich werden, so doch vacken vnde vele darna gestan is gewesen, vnd noch wol al den dach beschen mach: So setth wy doch eyndrachtlicken ouer eyn gekomen, wanner darjenich Upsathe hemelick Handel, effie ander Vorsathe teegen vnse ouerste Schloft Louenborch weste effte entstunde, watterleue dat byqveme van stund schole wy Louenborch alle entsetten, myt aller Macht, to Vrote vnde Berden, vnde wat wy van Heren vnde Frunden dar tho theen konden to gelycken Deyle.

Oveme ock, dat God nicht en wille, dat vnser welken wess vom Borghen afftgewonnen worde, darschole wy alle to helpen raden vnde daden, dat by de Hand vnde Herschop wedder tho bringende, vnde besunderen dat beschluten Land manck allen Herschoppen, Vagednyen, Gerichten vnde Herlichenden, dat genommet vnde geheten is dat Land to Sadelbenden dat sicf angeheuet vor der Landwere to Lübeck uppe jenne Halue (*) to Krummeffe vppe desse syd des Waters na der Trauen, dat sicf menghet myt der Seueschop (†) to Stormern vnde vort twischen der Trauen vnde all bilanges dale vor olde Mollen, Bredesfelde und Horgenbecke vnde vort grenset vnde roret vppe de Bissen, vnde syck bredet vnde wendet bet an de Bogedye to Louenborch twischen allen anderen Bogedien ouer wath ennes jewelicken erue is, dat sie (***) de vnser vnde vnnser Menne Ryke vnde Arme scholen alle Houeden (††) van der Lanthscop Sadelbende vnde erfflicken bliven by vnnser Houetborch to Louenborch, vnde alle Gerichte geheten Lanthdingel ore Recht scholen halen vnd gan so se van older Gewanheynt gedan heben. Wy willen ock dat dat Land to Sadelbenden to ewighen Tyden nimmermehr wor anders henne bringhe noch anders wor vorschriuen men dat by vnser Houetborch

Bbb

laten

(*) Det er: paa hin Side. S. Frischens Wörter-Buch, ved det Ord: Halb.

(†) Jen attesteret Copie af dette Brev, i den Churfyrstelige Brunsb. Lyneb. Notitia Actorum i den Sag imellem Lauenborg og Lybek, angaaende Amtet og Fogderiet Mollen, af Aar 1738. Bilage XVI. p. 22. staaer Greveschop.

(**) Læs: sic, ligesom herefter: Men syck Houeden 2c.

(††) Den Talemaade: an einen haupten betydde forðum, at være en som hoved undergiven. S. Frischens Wörter-Buch, ved det Ord: Haupt.

laten also Lauenborch, so dat van vnser zeligen Olderen vnde Bedderen (*) bet an vns is geeruet, Beret dat van vnns welck effte van vnser Eruen tokommender Tyt wolden effte mochten seggen, dar dat Gud tho Landinghe ghynghe, dar schole de Here ouer Herschoppen wath darinne möge bescheen, schal ganz unmechtig vnde vornichtet wesen, Men syck Houeden vnde richten na der adelen houetborch to Louenborch.

Beret ock dat wy in sampt effte eyn jewelick besundern in Natyden effte welcke vnser Manne desse Herschopp to Sadelbenden voranderen, vornichten, vorkrencken effte entfrommeden wollen, so wy jo nicht en hapen; So schole wy dat by nemene Gewerde men unmechtig vnde vnkrefftig holden, Wy scholen vnde willen vale leuer Vnns vasslicken vnde truwellicken to samede holden vnse Lande vnde Lude to beschermende vnde Louenborch by allen Rechticheiden beholden vnde laten bliuen. Desse Breff schal ock vnshelick wesen allen anderen Breuen dar Wy vns myt vnser leuen Bedderen, Hertogen Noldolphe, Albrechte vnde Wentslawe der Lande to Wittenbergen in ouern Sassen van vnser Lande in sampt vnde besundern voreynnet vnde to hope settet hebben, Men in sameder Eyndracht vndeby volre Macht bliuen vnde holden, ane alle Geuerde so wol Fürsilick Bedderlick, erlick vnde Natürlick is.

Werem ock andere Breue; so wy vnder vns andern der vele vorsegelt hebben, uppe de ouerwegen vnde neddere Herschopp to Sassen, vnde Marschalck Nympte des Korns, de scholen wy alle by Macht vnde Krafft holden, neyn Herschopp to Sassen to Vorfange effte Schaden.

Alle desse vorschreuen Stücke Puncte vnd Artickule vnde eyn jewelick besundern, lauen Wy Erick de Eldere vnde Erick de Jüngere vnde Albrecht, Hertogen in Neddern Sassen Engern vnde Westualen vor Uns vnse Eruen vnser eyn dem anderen myth willen vnser leuen Bedderen vorbenomt Hertogen in oberen Sassen vnde Erze Marschalcke. ic. myth alle vnnsen Mannen vorbenomt, by vnnsen
ved

(*) Det er: af vore salige Forfadre og Fædre. Saaledes finde vi Ordene i et Brev af 1319. hos Ludewig Reliqu. T. I. p. 288. Dilecti patris nostri nec non & omnium progenitorum nostrorum, i en lige gammel Overtættelse, sammesteds p. 290. paa følgende maade udtrykte: Vnsers lieben vaders vnd alle vnser elderr.

vedderlicken Eren vnde Fürstlicken Truuen unnerbrocken wol to holdende, vnde nimmermeher to ewighen Tyden dat wedder to spreckende. Dat wy also beleuen, beuestigen, bestedigen vnde vulmechtich consumern, vnde hebben des to Orkunde, vasten Geloven vnde apenbare Betenhent vnser twier Erffingl. Hertogl. Eryckl. vnde Eryckl. (*) vor Uns alle an dessen Breff wittlicken myt guden vrigen Willen heten hangen. De geuen vnde schreuen is to Louenborch na Christi vnser Hern Gebord dusend drehundert Jare darna in dem twelfften Jare, (+) an sinte Katerinen Auende der hilligen Jungfrauen.

(*) I den foranførte atfesterede Copie staaer: Vnser twyer Erff Ingesegel Hertogen Ericke und Ericke.

(+) At her skal læses in dem twendetwintichsten Jare i stedet for in dem twelfften Jare er beviist i den forestaaende Historisk-Diplomatisk Efferretning S. VII.

I det Bidisse, som Decanus, Senior og Dom-Capitelet i det høye Stift Lybek, efter begiæring af Hertug Julius Frantz til Sachsen-Lauenborg i Aaret 1671. har meddeelt af dette Brev (er det XVI. Bilage i den Churf. Brunsv. Lyneb. Noticia Actorum i den Sag imellem Lauenborg og Lybek angaaende Amtet og Fogderiet Mollen af Aar 1738.) bliver paa den 23de Side bekræftet, at Digrinalet med sine tvende underhengende Segl er befundet heelt og ubeskadiget. Dog vil man forgæves søge begge Segl i den grundige Efferretning om Herfsabet og Fogderiet Mollen, efter hvis Bilager dette Brev her legges frem. Hvoraf man ikke andet kand slutte, end at Seglene efter 1671., maae ved et eller andet Tilfald være blevne ukiendelige eller bortkomne.

No. V.

Hertug Albert III. til Neder-Sachsen og hans Moder Elisabets Forsikrings Brev, at de hverken i eller uden for Staden Mollen, paa dens eller dens Borgeres Grunde og Marke, vil nogenfinde bygge en Borg eller Fæstning 2c. af Aaret 1329. Af den Lauenborgske Efferretning om Herfsk. og Fogd. Mollen. Bilage IX. II. Side.

✱✱
Nos ELITZABET dei gratia Ducissa Saxonie Angarie & Westf. necnon domicellus ALBERTUS ejusdem gratie Dux
 Bbb 2 ibi-

ibidem omnibus tam presentibus quam posteris ad quos prefens scriptum pervenerit, Salutem in eo qui est integra & vera salus. Recongnoscimus in hiis scriptis firmiter & publice protestando Nos de maturo & libero arbitrio nostro toti universitati nostre Civitatis & opidi Molne, libertatem subscriptam simpliciter prestitisse, istam videlicet quod intra Civitatem vel extra Civitatem Molne, super bona Civitatis aut Civium, ut agros, aut Campos, cultos & incultos, quos universitas vel Civium aliquis suos de jure venditare poterunt, nullum Castrum vel munimen perpetuis temporibus construemus, presertim omni jure & proprietate, quo vel qua, Universitas dicte nostre Civitatis, sub nostris antecessoribus ac progenitoribus huc usque usa est, eodem jure & proprietate sub nobis nunc & nostris heredibus & successoribus in futurum libere & absque perturbatione perpetue perfruetur. Ceterum vero dicta universitas nostra ita ydonee erga Nos & nostros se regere debet heredes. quemadmodum quevis Universitas seu Civitatum generaliter obligatur, & obedire sicut suta est dominis suis veris & legitimis obedire, de quo dicte universitati nostre fidem ore dicendam simpliciter adhibemus. Ut autem premissa omnia firma & illesa permaneant, presentem literam conscribi iussimus & Sigillorum nostrorum appensione roborari. Datum Anno Domini M^o. CCC^o. XXIX°. in die commemorationis beati Pauli Apostoli.

Hertuginde Elisabeths og hendes Søns Hertug Alberts underhengende Segl finder man i Efterretningen om Herskabet og Fogderiet Wollen, af hvilken dette Brev er taget, paa den anden og tredie Raaber-Tavle.

No. VI.

Hertug Albert III. til Neder-Sachsen hans Tilstaaelse, at hand har pantsat sit gandske Land til Brev Bert den Store af Holsteen for de 10000 Mark Sølv, som denne havde givet Hertugens Moder Elisabeth med, ved hendes andet Egtekab, af Aaret 1330.

Efter det originale Pergaments Brev.

We albert van der gnade godes hertoghe to saken, to Enggeren unde to westfalen bekennet unde betughet an desseme apenen breve

Breve dat we hebben gesat to eyneme pande vsemē leven omē greuen gherde van holsten vnde van stormeren vnde oc sinen reychten erven alle vnse lant vnd vnse herschap mit al vnser mannen, mit alleme reychte, mit aller nutticheyt, mit aller nut mit aller vrucht, mit der stat to Molne mit der woninghe vnde mit dem gode to bergherdorpe mit deme wolde mit holte mit watere mit wende mit vischerige, mit tollenden, mit Molen, mit deme lande to hadelen also it vnse elderen vns hebben van older tit gheervet, vortner mit allen stucken also vnse lant vnse vnde herschap belegghen is vnde also we se nu suluen hebben vnde besitten, vor Teynducēt March lodeghes silueres de vnse om greue ghert mede gaf vnser leven moder vor Elseben do se Konig Eric nam to eyner vrowen, vort mer were dat so dat we na vnser leven omes rade nemen eyne vrowen. vnde na vnser vrunde rade vnde we kindere mit ere togghen vnde reychte erven, so ne schal greve ghert vnde sine erven vs nicht bewerē noch panden an vnser herschap vnde lande, Mer storue we vnd vse erven ane eruen so schal vnse omē greve ghert van holsten vnde sine reychten erven vnse herschap vnde vnse lant holden vor eyn pant vor also vele gheldes also hir vor sproken is, vortmer togghen we doxytere bi vnser vrowen de schal greve ghert vnse ontedder sine reychten erven beraden na vnser vrowen vnde siner silueres vnde oc siner erven rade, vortmer na rade vnser vrunde in beyden sit na vnseme dode, vortmer efte we leneden eder gheven vnser vrowen ghulde vnde listucht makeden in vnseme lande in welcker ghulde weir de gheuen vnde bescheden de schal se vnbeworen vnde vullencomliken beholden al de wile dat se levet, mer dat schal stan to willekore vnser leven omes vnde siner erven dat se de listucht vnde de ghulde losen mogghen so wanne se willen vmme pennighe also it van vnser omes vrunden greue gherdes vnde siner erfnamen vppe de ennen sit vnde oc van vnser vrowen weghene vnde erer vrunde vppe de anderen sit vruntliken werde ghedegghinget vnde maket, vormer were jenich man de vnse lant vnde vnse herschap na vnseren dode mit reychte lose moycte de schal se losen van vnseme vorsprockenen omē greve gherde edder van sinen reychten erven vor Teyn duseut march lodegghen silueres vnde

oc vor also vele gheldes also he este sine erven vnser vrouwen bered vnde gheven hevet vor ir ghulde vnde ir listucht, vortmer schole we de stede vnde man de dar wonet an vnser herschap vnde an vnseme lande vnder vs vnseme ome greve gherde vnde sinen erven huldegghen laten wane he edder sine erven dat eschen vnde wanne it vns in beyder sit begehelic is, To enynneme tughe alle deser vorsprokenen dinghe so hebbe we hertoghe albert van sassen vnse ingheseghel henghet to desseme breve, Dese Brev is ghegheven vnde screven, Dusent jar dre hondert jar na godes bort an deme drittighesten jare des Manendaghes to paschen.

Hertogens underhengende Segl er ikke anderledes end det, som horer til Bilaget No. I. og findes paa den tredie Raabber-Taale i den grundige Esterretning om Herskabet og Fogderiet Mollen.

